

алгоритмом учні працюють значно охочіше. Він є для них якби планом, схемою, своєрідним стимулом, що допомагає відновлювати в пам'яті тільки що прослухані, але добре незапам'ятовані міркування викладача. Короткі вказівки легко запам'ятовуються, і уже після виконання декількох вправ багато студентів перестають читати окремі рівняння, вільно відновлюють їх по пам'яті, обмежуючись лише біглим поглядом на них [4,с.187].

Завданням викладача математики є перш за все те, щоб студенти не просто вміли розв'язувати ті чи інші задачі, рівняння тощо, а й те, щоб всі ці вміння і навички переросли у певну систему знань, яка б глибоко усвідомлювалась ними.

Враховуючи все вище сказане, для системності знань при розв'язуванні тригонометричних рівнянь можна застосовувати методичну концепцію, яка розрахована на систематизацію умінь і навичок студентів класифікувати і розв'язувати різні тригонометричні рівняння, і розрізнати найраціональніші методи їх розв'язування [10, с.115].

Методична концепція включає в себе поетапний розбір розв'язування тригонометричного рівняння, при цьому до кожного типу рівняння, який студенти повинні самі розпізнавати, потрібно підбирати і метод .

Література

1. Алгебра і початки аналізу: навчальний посібник для 9 і 10 класів середньої школи /під ред. А.Н. Колмогорова .-К.Радянська школа, 1987–336 с.
2. Алгебра і початки аналізу 10–11 кл./під ред. М.І.Шкіль, З.І. Слєпкань, О.С.Дубинчук-К. Зодіак-Еко, 1996.–607 с.
3. Андронов И.К., Окунев А.К. Курс тригонометрии.–М.: Просвещение, 1967.–618 с.
4. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе .–М.: Просвещение, 1985.–237 с.
5. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения.–М.: Педагогика,1977.–218с.
6. Бевз Г.П. Методика викладання математики: навчальний пос.–К.: Радянська школа, 1989.–367 с.
7. Бородуля И.Т. Тригонометрические уравнения й неравенства–М.: Просвещение, 1989.–240 с.
8. Возрастная й педагогическая психология /под ред. Петровского А.В.–М.: Просвещение, 1979.–288 с.
9. Програми з математики для 5–11 класів середньої школи.–К.: Рад. школа, 1992.–98 с.
10. Рогановский Н.М. Методика преподавания математики в средней школе.–Минск: Вышэйшая школа, 1990.–268 с.

ДО ПРОБЛЕМ МІЖСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ СЕРЕД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Чайкіна Н.О., Меркотун О.Б. (Полтава)

Уся система ставлення дитини до інших людей реалізується через спілкування. Поняття „спілкування“ є одним із центральних у системі психологічного знання: соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно виступає засобом передавання суспільного досвіду. Його специфіка визначається тим, що

в процесі спілкування внутрішній світ однієї дитини може розкритися для інших людей. Результат спілкування–налагодження певних стосунків з іншими людьми. Зв'язок людей у процесі спілкування є умовою існування групи як цілісної системи. Потреба у спілкуванні є однією з первинних потреб дитини. Вона розвивається від простих форм (потреба в емоційному контакті) до складних (співробітництво, інтимно-особистісне спілкування). Інтенсивне формування навчально-пізнавальних інтересів в процесі колективно-розподільчої діяльності веде до заміни дифузних емоційних зв'язків домінуючими утримуючими зв'язками, в рамках навчальної діяльності. В класах, де формується навчальна діяльність, створюється єдина структура міжособистісних стосунків, основним елементом якої є домінуюча група учнів, серед яких виділяється діловий лідер, який об'єднує до 20% найбільш авторитетних учнів обох статей.

На думку А. Прохорова [3] спілкування та співробітництво набагато щільніше пов'язані з двома вже вибраними пріоритетами цільового спрямування початкової освіти. Сфера спілкування— ледь не головне джерело неблагодолуччя дітей. Не навчаючи спілкуванню та співробітництву ми не навчимо дітей вчитися. Адже для дитини 6-7 років уміння вчитися— це перш за все вміння включатися та ініціювати специфічне навчальне співробітництво.

Відсікаючи пряме спілкування між дітьми під час занять (не дозволяючи їм перемовлятися, підходити один до одного), вчитель робимо кожну дитину більш безпорадною, несамостійною, а тому значною мірою залежною від учителя. Роз'єднуючи дитячі комунікації вчитель робить їх більш піддатливими для впливу, але менш творчими і самобутніми. Тоді, як об'єднані дитячі комунікації створюють підґрунтя у якому виросте самоповага, почуття особистої гідності, які можливі серед рівних собі.

На думку Н.О. Головань [1] першокласники спілкуються переважно в процесі виконання навчальних завдань, або під впливом зовнішніх обставин (сидять за одною партою, живуть в одному домі та ін.). А як стверджує М. В. Матюша [2], в перші дні навчання в школі першокласники бувають настільки приголомшені великою кількістю нових вражень, що майже не помічають своїх однокласників. Часто вони навіть не можуть відповісти на запитання: "З ким ти сидиш за одною партою?". Вчитель повинен перш за все познайомити дітей один з одним, допомогти запам'ятати імена і т.д. Цей процес продовжується весь перший місяць, а то й довше.

У спілкуванні виділяють конструктивні і деструктивні ознаки. Серед конструктивних виділяють, передусім, почуття симпатії до однолітків, товарищів, дружбу, співпереживання. Серед деструктивних—неприятність, агресивність, що спрямована на заподіяння фізичної чи психологічної шкоди ровеснику.

Нами було проведено емпіричне дослідження специфіки міжособистісного спілкування серед молодших школярів на базі навчально-виховного об'єднання "Райківщинської ЗОШ І-ІІ ступенів – дитячий садок". Дослідження охоплювало 50 чоловік, з них 25 дівчаток і 25 хлопчиків віком 7 – 11 років.

Дослідження довело, що переважна більшість (60%) молодших школярів байдуже ставляться до однолітків. Це пов'язано з тим що вони ще не усвідомлюють чого вони хочуть від стосунків з оточуючими, міжособистісне спілкування носить для них формальний характер. Дослідження рівня потреб у спілкуванні показало, що більшість (60%) молодших школярів відчують потребу створювати і підтримувати задовільні стосунки з оточенням, на основі яких виникає взаємодія та співпраця. Це пов'язано з не сформованістю ще у молодших школярів потреби подобатися, привертати увагу до своєї особи. Міжособистісна потреба в емоційному контакті у молодшого школяра ще низь-

ка (90%), тобто молодший школяр не спішить створювати і підтримувати задовільні стосунки з іншими людьми, це викликано нездатністю відчувати потребу в емоційних зв'язках з колективом, він не вміє встановлювати дружні стосунки і диференціювати їх між членами учнівського колективу. Дослідження реакцій дитини у різних шкільних ситуаціях показало, що більшість дітей (50%) мають комплекс реакцій самозахищаючого типу. Це пов'язано з замкнутістю дитини в собі і небажанням „впускати” в свій внутрішній світ інших людей. За результатами дослідження типів відносин молодшого школяра з оточуючими, ми виявили, що лише 30% молодших школярів дружелюбно відносяться до оточуючих і здатні до співпраці та кооперації. Це пов'язане з тим, що в новому шкільному соціальному середовищі, вони відчують себе добре, намагаються встановлювати контакти з оточенням. Але більшість (70%) ще невизначені в своєму ставленні до інших, їх спілкування постійно змінюється від авторитарного до залежного, від альтруїстичного до егоїстичного і навпаки. Це можливо пов'язане з невизначеністю та нестійкістю молодшого школяра в своєму ставленні до інших, в нерозумінні стилів поведінки в колективі.

Порівняльний аналіз отриманих показників серед хлопчиків та дівчаток показав, що серед молодших школярів, саме для більшості дівчат характерно позитивне ставлення до однолітків (на 20%), високий рівень прояву контролю у спілкуванні (на 12%), вони більш схильні проявляти реакції самозахисту (на 10%) у різних ситуаціях спілкування і позитивно настроєні у міжособистій взаємодії (на 14%) з сімейним оточенням. Це пов'язано з тим, що для дівчат більш позитивне ставлення до людей визначається ранньою потребою у спілкуванні, з наявністю більшого бажання подібатись іншим, з наслідуванням жіночого манеру поведінки. Високий рівень контролю у спілкуванні проявляється у їх більшій чемності, організованості, вони є більш керованими і слухняними.

Для більшості же хлопців характерно байдуже ставлення до однолітків (на 20%), низький рівень включеності у спілкування (на 20%) та вони більше (на 10%) схильні проявляти перешкоджаюче-домінантні реакції у спілкуванні. Це можливо пов'язано з особливостями сприймання інших, яка проявляється у зосередженості на власних діях і думках. Для них головним у спілкуванні є питання “Хто більше прав?”. Вони прагнуть настояти на своєму, перетягти партнера по спілкуванню на свою сторону, тобто схильні до уподібнювання чоловічого манеру поведінки.

Спільним для хлопців і дівчат є рівні афективного реагування у спілкуванні, дружелюбний стиль взаємостосунків з оточуючими і вони позитивно настроєні у міжособистісній взаємодії з сімейним оточенням та вчителем (розбіжність складають 2 – 4%). Це пов'язано з тим, що усі діти рахуються з думкою батьків та вчителя, орієнтуються на їх оціночні судження і намагаються їх виправдати.

Тобто можемо зазначити, що статевий диморфізм суттєво впливає на специфіку міжособистісного спілкування серед молодших школярів.

Внаслідок цього, вчителям початкових класів необхідно в своїй навчально-виховній роботі планувати профілактичні заходи, що спрямовані на запобігання закріпленню невідповідних форм поведінки молодшого школяра; вивчати і враховувати характер і систему сімейного виховання, умови мікросередовища, наявність соматичних захворювань, а також вікові та психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку.

Література

1. Головань Н. О. Особливості спілкування і відособлення у першокласників / Психологія. Респ. наук. метод зб. Вип. 37.—К., 1991. 61- 68с.
2. Матюша І. К. Гуманізація виховання і навчання в загальноосвітній школі.—К.: Вища школа, 1995.- 75с.
3. Прохоров А., Генин Г. Особенности психологических состояний младших школьников./ Вопросы психологии, 1995.
4. Хлопчики і дівчатка: Два різних світи./ В. Єремеєва., Т. Хрїзман. К.: Ред. загальнопед. газет, 2003-112с.

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Чернобель О.О., Магда В.І. (Полтава)

В останній час учителі все частіше використовують групову діяльність учнів на уроках-семінарах по хімії. У структурі таких семінарів виділяється три взаємопов'язані частини: коректуюча, навчаюча і контролююча. У перших двох частинах учні працюють у складі груп. Доцільно створювати малі навчальні групи з 4-5 учнів, щоб в умовах 45-хвилинного заняття група встигла провести усне опитування кожного з членів групи, виконати тренувальні вправи, розв'язати задачі, а вчитель – перевірити й оцінити індивідуальні результати групової роботи кожного учня.

В ході обговорення проблеми, яка ставиться перед учнями заздалегідь, виникають суперечки, дискусії, іде обмін думками, що сприяє різносторонньому підходу до розгляду питання, розвитку творчості і активності учнів.

На такому семінарі панує атмосфера розкутості, доброзичливості, відсутності страху за неправильну відповідь та отриману оцінку. Учні можуть продемонструвати свою ерудицію, обізнаність з даного питання, використавши знання з інших предметів, свої поетичні, літературні, художні здібності.

На семінарі може панувати дух змагання, так як кожна група вболіває за свого представника, який відстоює думку колективу, захищає якусь ідею чи розв'язує задачу. Робота в групах сприяє розвитку колегіальності і водночас самостійності кожного учня.

Цінність таких семінарських занять полягає і в тому, що вони сприяють розвитку в учнів навичок самоосвіти, вихованню волі, працездатності, інтересу до навчального предмета, досягнення високого рівня самостійності в роботі з літературними джерелами. В процесі підготовки до семінару, учні можуть організувати екскурсію на виробництво, зустріч з цікавими людьми, що сприяє не лише розширенню знань, а й профорієнтації та громадянському вихованню учнів.

Оцінюючи групову діяльність на семінарі, вчитель враховує послідовність і повноту вирішення поставленої навчальної задачі, аргументації розвитку фактами, підкріпленими прикладами та унаочненням з використанням технічних засобів навчання.

Можна привести такий приклад уроку з використанням групової роботи на тему: «Хімічна рівновага»

Хід уроку:

1. Організація класу. Поділ на групи.

2. Перевірка знань.

Робота в групах. Кожна група дає відповіді на питання, що видані на картках, одночасно пояснюють один одному незрозуміле. На виконання за-